

Mezőkovácsháza értékei

I.

2015 - 2020

Tartalomjegyzék

Természeti környezet

Helyileg védett löszgyep-sáv	4
Mezőkovácsháza és környéke élővilága	5
Mezőkovácsháza lepkéi	6

Épített környezet

Tájház.....	7
Kisboldogasszony Plébánia Katolikus Templom.....	8
Mezőkovácsházi Református Templom.....	9

Ipari és műszaki megoldások

Sármezey Endre munkássága	10
---------------------------------	----

Egészség és életmód

Borostyán gyógyvíz	11
Mezőkovácsházi homokbányató.....	12

Turizmus és vendéglátás

Mezőkovácsháza gyalogos és kerékpártúra útvonalai	13
„Mézeskalácskészítő hagyományőrök” munkássága.....	14
Szekeres Lajosné munkássága.....	15

Agrár- és élelmiszergazdaság

Bereczki Máté munkássága.....	16
Kovácsházi paprika	17

Kulturális örökség

Városközpont köztéri szobrai	18
Jankó Mihályné munkássága	19
Nagy Márta munkássága.....	20
Kalocsa Róza munkássága	21
Balogh György munkássága	22
Zöldné Imre Éva munkássága	23
Barbi Zsolt munkássága	24
Balda Mihályné munkássága	25
DUMA'Színház munkássága.....	26
Hetényi György munkássága	27
Dunainé Pszota Mária munkássága.....	28
Kmetykó Gyuláné munkássága.....	29
Duma Györgyné munkássága	30
„Mutasd Magad Dél-Békés kistérségi amatőr művészeti rendezvénysorozat”.....	31

KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Olvasó, Kedves Érdeklődő !

Ön Mezőkovácsháza város Települési Értéktárába az elmúlt közel öt év alatt felvett értékek első bemutatkozó kiadványát tartja kezében. A Települési Értéktár azokról a természeti, műszaki, kulturális, tárgyi és szellemi értékeinkről tanúskodik, melyeket itt, ebben a kisvárosban a magunkénak érzünk. Azokról a hagyományainkról, öröklött, múltbéli és jelenlegi épített és természeti környezetünkről, kultúránkról, amelyekre méltán vagyunk büszkék. A Képviselő-testület 2015-ben a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról született törvény helyi végrehajtására hozta létre a Települési Értéktár Bizottságot. Bizottságunkhoz beérkező javaslatok értékelése alapján eddig 28 helyi érték került felvételre. Településünk természeti, építészeti, turisztikai, műszaki értékekkel nem bővelkedik, de szerencsére kreatív, alkotó emberekkel igen. Városunkban számos olyan alkotó tevékenykedik, akik sokat tesznek azért,

hogy népi kézműves hagyományainkat megőrizzék, megismertessék és továbbörökítsék. Többen művészi szinten forgatják a festő ecsetet, és akad olyan is, aki szívszerelemből színházat álmodott, és 25 évvel ezelőtt egyedül betolta Thalia szekerét városunk színpadára. Két éve veszünk részt a Megye napon és híreljük értékeinket. 2018-ban a Tájházban mutatkoztunk be kiállítással. Igény esetén tanórákhoz kötődően előadást tartunk diákoknak, hogy múltunk örökségét és jelen értékeinket közkinccsá tegyék. Munkánk folyamatos, minden városunkat szerető lokálpatriótára számítunk, várjuk helyi értékeink felderítését és gyarapítását célzó ajánlásukat. Ismerjük, szeressük, óvjuk értékeinket! Valamennyi értékbirtokosnak további sikeres életutat kívánok. Önnek kedves Olvasó jó szemezgetést, kellemes, helyi kultúrával eltöltött időtöltést!

Mucsi Tiborné

Települési Értéktár Bizottság elnöke

Mezőkovácsházi Települési Értéktár Bizottság Tagjai

Albertus László

könyvtárigazgató, alpolgármester

Elekiné Macsányi Melinda

nyugalmazott könyvtáros

Barbi Zsolt

vőfély

Dunainé Pszota Mária †

népművelő, népművész

Mucsi Tiborné

TÉB elnök, nyugalmazott pedagógus

Molnár Virág

református lelkész

Sarkadi László

nyugalmazott biológia-földrajz középiskolai tanár

HELYILEG VÉDETT LÖSZGYEP-SÁV

A helyileg védett löszgyep-sáv a Mezőkovácsháza - Battonya közötti 4443. számú közút szélén, a 4,85 km-től az 5,15 km-ig húzódó, mindkét oldalon átlagosan 4-6 méteres szélességben található meg. Ezen terület védetté nyilvánításának kezdeményezése a Mezőkovácsházi Hunyadi János Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium berkein belül a Sarkadi László vezetésével működő Környezetvédő Szakkör egykori diákjainak javaslata alapján valósult meg, melyet 2000 januárjában nyújtottak be. Az előterjesztésüknek köszönhetően még ugyanez év júliusában megtörtént az előírt terepi bejárás, majd a Körös - Maros Nemzeti Park kedvező szakvéleménye alapján, valamint a Békés Megyei Önkormányzat, és a B. M. Állami Közútkezelő Kht. támogatásának köszönhetően az Önkormányzat védetté nyilvánította a területet. Kezdeményezésüknek eredményeképpen az önkormányzati dolgozók, Sütő Lajos vezetésével 2000. november 14-én helyezték ki a védettséget jelző táblákat a kijelölt terület végpontjaira.

Az egykor kiterjedt löszrét - mára csaknem eltűnt - társulás maradványa, jó néhány védett növény és állatfajjal. Ma főként útszéleken, töltések mentén találhatjuk meg kisebb foltjaikat, legtöbbjük védett („Vörös Könyves”).

Védett növényfajok: macskahere, pusztai meténg, hengeresfészű peremizs, kék atracél, nyúlank mádártej, parlagi rózsza.

Jellegzetes (karakter) növények: közönséges borkóró, hólyagos csúdfű, ligeti zsálya, szeptőlapu.

A gypsáv csekély kiterjedése csak néhány védett állatfaj eltartását biztosítja, így – a legnagyobb értékű – az atracélcincér, a délvidéki poszméh, az imádkozó sáska, a szongáriai cselőpók és a sokfogú magcsiga.

Hazánkban ritka, térségünkre jellemző, védett társulás maradványáról van szó. Bár útmenti elhelyezkedése nem szerencsés, másfelől könnyű megközelíthetősége és közelsége miatt fontos lehet a környezeti oktatásban, nevelésben.

Atracélcincér

Parlagi rózsza

MEZŐKOVÁCSHÁZA ÉS KÖRNYÉKE ÉLŐVILÁGA

A Mezőkovácsháza és környéke élővilága elnevezésű állandó kiállítás Mezőkovácsházán a Sármezey utca 63. szám alatt működő Mezőkovácsházi Hunyadi János Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium első emeletének 213. számú helyiségében tekinthető meg. A tárlat Sarkadi László, az intézmény azóta már nyugalmazott biológia tanárának sok éves kutató, gyűjtő, és fotós munkájának eredményeként jött létre, melyet 2006. március 26-án - az iskola új szárnyának átadásakor - Tirják László, a Körös-Maros Nemzeti Park igazgatója nyitott meg. Alapterülete: 26 m².

Tematikája alapvetően a helyi jellegzetes társulások szerint tagolódik:

- > Rajta-erdő
- > Vizes társulások: 67-es majori víztározók és a Száraz-ér
- > Löss-, és száraz gyepek

Egyéb témakörök:

- > Kutatási eredményeink

- > Erdő-, és vadgazdálkodás
- > Gyógynövényeink
- > Közelünkben élő állatok
- > Környezeti nevelés

Kiállított anyagok:

- > Összesen 12 doboz rovar (ebből 9 doboz lepke: 350 faj, 1076 db),
- > öt vitrinben egyéb preparátumok: száraz növénycsokrok, kagylók, csigák, őshonos cserjék - fák (préselt hajtások, vessző, fatestek, termések), gombák, fészkek,
- > 7 kitömött és több formaldehiddel „mumifikált” madár,
- > trófeák (dám, őz, róka), és néhány állatbőr,
- > 3 (lapozható) préselt növény- bemutatóban 60 db növény,
- > 220 miniposzter (15 X 21 cm) méretű fotó, mindegyik alatt rövid információval.

MEZŐKOVÁCSHÁZA LEPKÉI

Mezőkovácsháza lepkéi, mint természeti környezetben a Rajta-erdőben, illetve Mezőkovácsháza bel – és külterületén lelhetők fel, míg lepkegyűjteményként a Mezőkovácsházi Hunyadi János Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium első emeletének 213. számú helyiségében tekinthetők meg. Mezőkovácsháza lepkéit Sarkadi László az intézmény egykori biológia tanára több évig rendszeresen, tudományos igénnyel kutatta. A lepkék begyűjtésének helyszíneiként a Rajta-erdő, az útszélek, a kultúrák, valamint Mezőkovácsháza belterületei szolgáltak. Kutatásainak módszerei az éjszakai fénycsapdázás és a nappali hálós gyűjtések voltak, melyek a Körös-Maros Nemzeti Park engedélyével történtek. Az így összegyűjtött lepkék adatait a fogási naplójában jegyezte fel, hiszen elsődleges célja egy fajlista összeállítása volt. A rendszeresnél a Szalkay József Magyar Lepkészetűi Egyesület listáját vette alapul, míg a magyar nevek Buschmann Ferenc nevezékτανát követik. Az állatföldrajzi és ökológiai megjegyzéseknél Varga Z. - Ronkay L. táblázatait használta. Kistérségi, alföldi, sőt országos vonatkozásban is említésre méltó adatok születtek a négy évig tartó rendszeres gyűjtések eredményeként.

Összesen 350 fajt sikerült azonosítani, - közülük 14 védettet (köztük 4 „Vörös Könyves”, 3 EU jelentőségűt), mely mennyiség a Kárpát-medence lepke faunájának 10%-át jelenti! Ezt követően elkészült a gyűjtemény is, mely minden fajból bemutat egy-néhány egyedet, tekintettel az ivari eltérésekre és a különböző varianciákra. A preparált egyedekről fajonként fotókat is készített, melyek segítséget jelenthetnek az érdeklődők számára a határozásban.

Védett fajok: farkasalma lepke, díszes tarkalepke, nagy tűzlepke, kis fehérsávós lepke, halálfejes lepke, kis pávaszem, szarkalábbagoly.

További védett fajok: fecskefarkú lepke, kardoslepke, nagy-, és kis róka lepke, nappali pávaszem, atalanta lepke, C-betűs lepke.

A lepkék bemutatása, megismerése hozzájárulhat az esztétikai neveléshez, a környezettudatos életmódra neveléshez, hiszen megóvásuk csak így lehetséges. A védett fajok döntő része nappal repül, a fotók és a gyűjtemény segítségével ezáltal könnyebben megismerhetőkké válnak, ami védelmük elengedhetetlen feltétele!

TÁJHÁZ

A Tájház Mezőkovácsházán a Táncsics utca 26. szám alatt található meg. Egykoron itt, ebben a házban élt Jassik Lajos, 1848-as nemzetőr. A leszármazottak halála után az ingatlan az állam tulajdonába került, melynek az állapota ezt követően gyorsan romlott.

Mezőkovácsháza Város Önkormányzata régi vágyát teljesítette lakóinak, amikor felismerve a város hagyományainak, sajátos népi kultúrája megőrzésének és bemutatásának fontosságát, az ingatlant tájházzá alakította át. A Mezőkovácsházi Városi Könyvtár gondozásába kerülő Tájház 2014. szeptember 30-án került átadásra. Mezőkovácsháza Város Önkormányzata az épület felújításánál törekedett a korhűségre, így az idelátogatók már a bejáratnál egy időutazás részeseivé válhatnak, hiszen az udvaron található mezőgazdasági épület, a góré, a százelő paraszti világát idézi. A házba lépve a bal oldali szobában egy helyi birtokos, vitéz Simonyi János és a háztulajdonos Seres Zoltán hagyatékából megmaradt bútorok és berendezési tárgyak találhatók, mely patinájával megidézi a 20. század eleji polgári hangulatot. Az itt látható fotók, könyvek, különböző dokumentumok

segítenek az utókornak abban, hogy pontos kép rajzoldjon ki őseink kultúrájáról, világnézetéről. A jobbra lévő tisztaszoba hangulatában a 40-es, 50-es éveket mutatja be a bevetett ággyal, korabeli bútoraival. Az épület középső helyisége a konyha, melyben az itt élő emberek használati tárgyai, konyhai eszközei kaptak helyet. A tárgyak nagy része az 1800-as évek végéről és az 1900-as évek elejéről származnak.

2015-ben megtörtént a mosdó helyiség illetve a nyári konyha felújítása. 2016-tól egy szabadtéri kemence, előkészítő pulttal, és egy bográcsozó áll a szabadtéri rendezvények lebonyolításának segítségére.

A Tájház a város néprajzi gyűjteményének kiállítóhelye, továbbá helyet ad különböző programoknak, időszaki kiállításoknak, előadásoknak, kézműves foglalkozásoknak.

Berendezési tárgyait a Mezőkovácsházi Városi Könyvtár, a Balogh György Honismereti Egyesület és a város lakossága gyűjtötte össze, ami jól bizonyítja azt, hogy az itteniek fontosnak tartják hagyományaik ápolását, a helyi tradíciók megőrzését.

KISBOLDOGASSZONY
PLÉBÁNIA
KATOLIKUS TEMPLOM

A templom egy-egy közösség, falu, város egészének vagy valamely vallási felekezethez tartozó gyülekezetének kultuszhelye, kultuszra rendelt épülete. Régi szóhasználat: egyház, Isten háza. Mezőkovácsháza történelmében több templom létezéséről tudunk. Napjainkban a város központjában álló katolikus templom a negyedik felépült templom, amelyre 1878. március 19-én kötöttek építési szerződést Bonnaz Sándor, csanádi püspök megbízásából Jaeger Ádám, csanádi kanonok, irodaigazgató, illetve Slavitsék József, Kondorosy János és Brunnhuber N. és fia Kálmán, aradi építészeti cégének képviselői. 1878. április 23-án kezdődött meg az építkezés az alap kiásával, majd ezt követően április 28-án tették le az építendő új templom alapkövét, melyet Nagy Alajos plébános szentelt meg. 1879. augusztus 22-ére a mesterek végül elkészültek a templommal, már csak a végleges átadás-átvétel hiányzott. Bonnaz Sándor püspököt kérték fel, hogy szeptember 8-án szentelje fel a templomot, vagy jelöljön ki valakit a feladatra, melyet végül a Boldogságos Szent Szűz tiszteletére fel is szenteltek 8-án.

A község népe 1939-ben ünnepelte a templom fennállá-

sának a 60. évfordulóját. Az épületet ezen hat évtized megviselte, ezért nagy áldozatkészséggel láttak hozzá a megújításához. A javításokon és változtatásokon túl elkészítették a templom 14 ablakát is. Az ablakok elkészíttetését 14 család és egyéb felajánló vállalta, amelyeket egy-egy nagyon szép művészi üvegfestménnyel ékesítettek. Az ablakok díszítését Ligeti István, kispesti üvegfestő művész készítette.

A templom külső és belső renoválás által végül 1941-ben újult meg teljesen, mely által a falakat hét nagy freskóval és egy hatalmas mozaikkal díszítették. A díszítést Breznay József és felesége, Bonda Eugénia budapesti művészek készítették. Az új márvány-műkő főoltárt, a szószéket, a keresztlő kutat pedig Barth Ferenc, budapesti egyházművész készítette el. A padokat, illetve az összes faalkatrészeket átjavították, átfestették. A teljes felújítás és átalakítás körülbelül 37.000 pengőbe került, amely összeg a nagylelkű adományokon túl a község lakosságának áldozatkészségéből gyűlt össze. A megújult templom felszentelésére 1942. június 23-án került sor, amely hatalmas érdeklődés kíséretében valósult meg. Dr. Glattfelder Gyula püspök a szentmise végén a következő szavakkal adta át a megújult templomot a híveknek, melyeket napjainkban is érdemes megfogadni:

„Mezőkovácsháza népének az a híre, hogy apái és ősapái buzgó katolikusok voltak, s nagyon szerették a templomot. Ebben maradjatok Ti is s az Isten áldása lesz rajtatok.”

A Kisboldogasszony Plébánia Katolikus Templom épülete helyi műemlékvédelem alatt áll.

Városunk, ezen belül Reformátuskovács háza lakossága is, százfelől érkezett. Ennek ellenére ez az összesereglett és itt letelepedett embertömeg, - akik vállalva minden bizonytalanságot, nehézséget, munkát és verejtéket, és akiknek fő összekötő kapcsa a református hitük volt, összefogva, hosszú és viszontagságos úton, lépésről lépésre teremtette elő a templom építéséhez szükséges építőanyagot és anyagi feltételeket.

A templom tégláit az Egyház földjéből termelték és égették ki. Az építési munkák és költségek nagy plusz terheket róttak Reformátuskovács háza szinte teljes lakosságára, hisz akkoriban még nagyrészt reformátusok éltek a településen.

A templomra már az 1882 előtti években elkezdtek gyűjteni, mely gyűjtést aztán a későbbiekben kitartóan folytattak. A református templom végül 1898-ban épült fel, eklektikus stílusban.

Az építkezést Poppel Gyula királyi mérnök felügyelte. A harangokkal kapcsolatban Hönig Frigyes harang gyárossal kötöttek szerződést. Mivel a templom mennyezetének festésével megbízott mezőkovácsházi festő által végzett mennyezetfestés nem volt megfelelő, ezért Kleinbart orosházi festővel javíttatták ki a hibákat. A templom alapkövetésének ünnepségére folyó év május 9-én került sor.

1915-ben az I. világháborúban a hadseregnek szüksége volt a fémekre, így a harangokat elszállították, melyeket ideiglenesen iskolai csengővel helyettesítettek. A háború alatt a harangokon kívül az orgonasípokot is elrekvirálták. Később, 1938-ban a község a világháború hőseinek emlékére egy 700 kg súlyú harangot öntetett (Hősök harangja), melynek haragszentelési ünnepségére július 3-án került sor. Emellett emléktáblával is megörökítették a hősök neveit, mely emléktáblát a templom főbejáratának falán helyeztettek el.

A II. világháború során a templom tornyát bombatalálat érte. Ismételt összefogás által valósult meg az épület javíttatása. A nagymérvű háborús károkat szenvedett templomot csak 1966-ban tudta a kis gyülekezet renováltatni. Az 1990-es évek elején a templom ismételten teljes felújításra szorult, melynek renoválására végül 1994-ben került sor. A templom legutóbbi rekonstrukciója 2019-ben történt meg, melyet a Mezőkovácsházi Református Egyházközség pályázati forrásból valósított meg.

A Mezőkovácsházi Református Templom épülete helyi műemlékvédelem alatt áll.

SÁRMEZEY ENDRE MUNKÁSSÁGA

Sármezey Endre mezőkovácsházi gépészmérnök 1859. április 21-én született egy haladó szellemű földbirtokos család gyermekeként. Az elemi iskolai tanulmányait szülőfalujában, míg a középiskolát Békéscsabán valamint Szegeden végezte el, kitűnő eredménnyel érettségizve. Tanulmányait az érettségi megszerzése után a zürichi egyetemen folytatta.

Hazatérve Magyarországra a MÁV-nál helyezkedett el, de még ez évben munkahelyet váltott és az Arad-Csanád Egyesült Vasutak szolgálatába lépett. 1883-ban rábízták a Mezőhegyes - Kétegyháza vasútvonal építését. Később Zielinski Szilárddal közösen mérnöki irodát nyitott, majd visszatért az Arad-Csanád Egyesült Vasutakhoz, ahol a vasútépítéssel kapcsolatos gazdasági kihatások tanulmányozásába kezdett.

Elképzelése az volt, hogy a nehezen megközelíthető vagy megközelíthetetlen vidéket korszerűen és olcsón kell összekötni a közlekedési központokkal. Kidolgozta a kisvasút tervét, mely a műutak mellett, a meglévő közúti hidakon is átvezethető, s ennek építési, üzemeltetési és fenntartási költségei is lényegesen olcsóbbak minden eddig ismert lehetőségénél. 1894 áprilisában létrehozta az Alföldi Első Gazdasági Vasút Részvénytársaságot. A személyszállítás terén látott nagy jövőt a motoros vasúti vontatásban. 1906-ban a milánói világkiállításon is sikereket ért el. Sármezey javaslatára az Arad-Csanád Egyesült Vasút is bevezette a motoros vasúti vontatást. A Diesel-elektromos motorkocsinak jósolta a jövőt.

Tevékenységeinek elismeréseként műszaki főtanácsosi címet kapott 1922-ben és az Országos Középítési Tanácsnak is tagja lett. Az 1923-ban alakult Mérnöki Kamarának haláláig tagja volt.

Gyakorlati munkássága mellett nagyarányú mérnöki szakirodalmi tevékenységet is folytatott.

Idős korában, 80 évesen halt meg Budapesten, 1939. december 6-án.

Munkája elismerésül a Mezőkovácsháza felső újonnan épített állomásépületére emléktábla került a Mezőkovácsházi Helytörténeti Honismereti Szakkör javaslatára a Nagyközségi Tanács és a Hazafias Népfront Nagyközségi Bizottságának jóvoltából, melyet 1981. december 5-én délelőtt 10 órakor ünnepélyes keretek között avattak fel.

BOROSTYÁN GYÓGYVÍZ

Az egészséges életmód társadalmi felértékelődése és terjedése következtében világszerte a gyógy- és termáلتurizmus iránti kereslet általános növekedése figyelhető meg.

A gyógyturizmus olyan sajátos gazdasági ágazat, amelynek fejlesztése egyszerre több gazdaságstratégiai cél elérését - mindenekelőtt az egészség helyreállítását, megőrzését, munkahelyteremtést, területfejlesztést, valamint a természeti és a kulturális örökség hasznosítással egybekötött megőrzését is elősegíti.

A Borostyán Camping és Strandfürdő Mezőkovácsházán az Alkotmány utca 99. szám alatt található meg, amely-

nek termáلتvését 1998-ban a Népjóléti Minisztérium Országos Gyógyhelyi és Gyógyfürdőügyi Főigazgatósága „Borostyán gyógyvíz” néven gyógyvízzé nyilvánította.

A termáلتvíz hőmérséklete kimagaslóan magas, 72 Celsius fokos. A fürdőt tápláló termáلتvíz magas ásványi anyag tartalmú, nátrium-hidrogénkarbonátos, kloridos, jodidos, fluoridos, szulfidos ásványvíznek minősül, magas metabórsav és metakovasav tartalommal.

A minősített gyógyvíz mozgásszervi, reumatikus és nőgyógyászati betegségek gyógyítására bizonyítottan alkalmas.

MEZŐKOVÁCSHÁZI HOMOKBÁNYATÓ

A bányató bányaművelés /homokkitermelés/ során jött létre, művelője a helyi termelőszövetkezet volt. A tó mintegy 4,5 hektár területen fekszik, amelyből a vízfelület 3,53 hektár, mélysége 1,6 és 6 méter között változik. Felszíni víz ki- vagy bevezetéssel nem rendelkezik, a víz utánpótlást csapadék és talajvíz biztosítja. A bányatavat a szántóterülettől körbefutó földút határolja el. Az út és a vízpart közötti sávban változatos növényvilág alakult ki és fejlődik spontán, melyet esetenként telepítés útján is alakítanak, így több évtizedes ezüstnyárfák, szomorú és csavart fűzfák, akácok és borókafenyők, illetve különböző cserjék is megtalálhatók. A parton körben őshonos gyógy- és gyomnövények láthatók, amelyek mára már ősgyepnek tekinthetők. A vízfelületet nádas veszi körül. A homokbánya tavon a halgazdálkodási jogot az 1980-ban alapított Mezőkovácsházi Sporthorgász Egyesület,

mint a városban működő civil szervezet gyakorolja. A tóban található halfajták: ponty, süllő, csuka, harcsa, amur, durbincs, keszeg félék, kárász, törpeharcsa, balin. A tudatos és előrelátó halgazdálkodást az egyesület elsődleges feladatai egyikének tekinti csakúgy, mint a környezet folyamatos rendben tartását.

A tó és a környezete kiváló pihenési és kikapcsolódási lehetőséget biztosít nemcsak a helyi lakosság, hanem a környező településekről érkezők számára is. A bányató felügyeletét ellátó Sporthorgász Egyesület mintegy százhatvan tagot számlál. Tagjai biztosítják a tó és környezete folyamatos ápolását, rendben tartását. A sportszerű versengés lehetőségét a minden évben megrendezett horgászversenyek biztosítják, melyek erősítve a közösséget, jelentős számú látogatót vonzanak.

MEZŐKOVÁCSHÁZA GYALOGOS ÉS KERÉKPÁRTÚRA ÚTVONALAI

Az útvonalak a város sport és turisztikai életének egyik meghatározó attrakciói. A tájat bejárva a kihelyezett tájékoztató táblák alapján a terület alig ismert vagy rejtett természeti és kulturális kincseinek felfedezésére is lehetősége nyílik a túrázóknak.

Mezőkovácsháza gyalogtúra útvonalai az Új Magyarország Fejlesztési Terv Dél-alföldi Operatív Program Aktív turisztikai fejlesztések tárgyú felhívására benyújtott „Gyalogtúra útvonalak hálózata a Marosháton” című nyertes pályázatának keretében, az Európai Unió támo-

gatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg. A beruházás összköltsége 193.667.350 Ft, melyből 164.520.414 Ft vissza nem térítendő pályázati támogatás volt.

A turisztikai fejlesztés során, több mint 100 km-es túraútvonal hálózat kialakítása történt meg Maroshát kül- és belterületein. Mezőkovácsházának ebből négy túraútvonala van 29 km-en, két belterületi, mely összekapcsolható, valamint két külterületi.

„MÉZESKALÁCSKÉSZÍTŐ
HAGYOMÁNYŐRZŐK„MUNKÁSSÁGA

A mézes aprósütemények helyi mesterei Tóth Jánosné és Borsi Gyuláné már közel tíz éve sütik a szebbnél-szebb mézeskalácsokat, melyet örömmel és szívvél-lélekkel tesznek, sokakat megörvendeztetve ezzel.

Tóth Jánosné *Julika néni* Battonyán született 1951. július 10-én. Gyermekkorát Mezőkovácsházán töltötte, a településen járt általános iskolába is. A középiskolai tanulmányait Békéscsabán végezte. 1969-ben hazajött Mezőkovácsházára és a helyi ÁFÉSZ-nél dolgozott 23 évet. Párt talált, majd 1976-ban megszületett lánya, Mónika. A GYES alatt ismerkedett meg a kézimunkázás örömeivel, kevés szabadidejét hímzéssel töltötte. Sok évvel később került közelebb a mézeskalács készítéséhez, amikor is egy karácsonyi időszakban úgy gondolta, a legjobb vendégváró sütemény a mézes lesz az ünnepekre érkező lánya fogadására. Lányát, Mónikát elvarázsolták édesanyja mézes süteményei, ezért biztatta őt a folytatásra. Úgy gondolta, ez lesz az a tevékenység, amivel a már gyermekkorban megmutatkozó kezűgyesség tovább fejleszthető. Meg is találta azt a személyt, akitől ezt a szép mesterséget tanulni érdemes. Lázár Juli népi iparművész évek óta oktatót felnőtteket és gyermekeket egyaránt. Terve megvalósításához társul kedves szomszédasszonyát, Ica mamát választotta, akivel 2011 év vége felé úgy

döntöttek, hogy a következő évben az amatőr szintről magasabb szintre emelik tudásukat, ezért elutaztak Békésszentandrásra, hogy részt vegyenek Lázár Juli népművész képzésén.

Borsi Gyuláné *Ica néni* 1957. május 18-án született Mezőhegyesen. Gyermekkorát ő is Mezőkovácsházán töltötte, itt járt általános iskolába is. Középfokú tanulmányai is a településhez kötődtek, hiszen a békéscsabai kötöttárugyár kihelyezett szakmunkásképzésének tanulója volt. A szakma megszerzését követően férjhez ment, 1974-ben született fia, Gyula. 18 évig varrt, majd a helyi baromfiüzemben helyezkedett el, ahol 2009-ig dolgozott. A Lázár Julitól tanultak alapján már maguk által kidolgozott formák, minták valósulhattak meg Ica és Julika konyhájában, mely sorra kápráztatta el a közvetlen környezetüket. A gyönyörű boszorkányos mézes sütemények híre gyorsan terjedt, így készült már mézeskalács ballagásra, esküvőre, karácsonyra, húsvétra, és nyugdíjba vonulás alkalmából is.

Elsőként a helyi kézműves szakkör egykori vezetője, Dunainé Pszota Mária kérte fel őket a tudományuk bemutatására, melynek köszönhetően két alkalommal is prezentálták magukat a szakkör tagjainak. Majd 2019 augusztusában, a Kovácsházi Napok keretében a Mezőkovácsházi Városi Könyvtár szervezésében megvalósult „Mézeskalács háza” elnevezésű kiállításon debütáltak a nagyközönség előtt, amelynek során ugyancsak elnyerték a látogatók elismerését. Ezt követően 2019. szeptember 7-én, Békéscsabán, a Megyenapon kápráztatták el az érdeklődőket.

SZEKERES LAJOSNÉ MUNKÁSSÁGA

Szekeres Lajosné rendszeresen részt vesz a város életében, melynek köszönhetően a kiváló közösségépítő munkája elismeréseként 2012-ben *Polgármesteri Elismerő Oklevelet* vehetett át.

Tevékenysége már a 2000-es évek elejétől visszakövethető, hiszen különböző receptversenyeken vett részt, mindemellett számtalan receptje jelent meg különböző újságokban, kiadványokban.

2013-ban és 2015-ben három alkalommal szerepelt a Magyar Televízió CSALÁD – BARÁT magazin műsorában, ahol élő adás keretében készítette el a kiválasztott ételeket, ezzel népszerűsítve Mezőkovácsházát és tradicionális ételeit.

2015 januárjában a GALLICOOP receptverseny győzteseként egy közös főzésen vehetett részt Mautner Zsófi-val a Parade főzőiskolában Budapesten, majd ugyancsak 2015 nyarán a „Főzni jó” *fődíját* elnyerve Fördös Zével is közösen főzhetett az RTL-klub Street Kitchen stúdiójában. 2015. október 22-én megtisztelő meghívás alapján részt vett a Csabai Kolbászfesztivál szárazkolbászt

elbíráló 5 fős zsűrijében, amelynek tagjait több mint 1000 fő közül választották ki.

2016-ban a 10 éves Békés Megyei Hírlap „*Legjobb Séfünk az olvasónk*,” receptversenyén 1300 pályázóból *második helyezést* ért el.

2020 nyarának utolsó napjaiban Mezőkovácsházára érkezett a Duna Televízió műsorán futó Ízörzök forgatócsoportja, akik két napig készítettek felvételeket a településen, bemutatva a város gasztronómiai értékeit és a turisztikai vonzerejét jelentő érdemeit is. A forgatás fő helyszíne a Tájház volt, ahol Gyapjas Lászlóné és Ágostonné Dohányos Ivett társaságában főzött.

2016-tól az Egészségfejlesztési Iroda felkérésére ő vezeti az Idősek Főzőklubját, mely foglalkozások célja az idősek közösséghez való tartozásának elősegítése, illetve szellemi és fizikai aktivitásának megőrzése.

Gasztronómiai tevékenységével hozzájárul a hagyományos magyar konyha ízvilágának és jellegzetes konyhatechnikai eljárásainak megismertetéséhez, a jellegzetes magyar fűszerek, mint a piros paprika használatával a magyaros ételek népszerűsítéséhez.

Málnás máktorta

Hozzávalók: 5 db tojás, 1 evőkanál barna cukor, 4 evőkanál cukor, 1 evőkanál étolaj, 5 evőkanál liszt, csipet só, 4 evőkanál víz, 1 teáskanál sütőpor, 4 evőkanál darált mák. 25 dkg friss málna, 25 dkg laktózmentes mascarpone, 2 dl laktózmentes cukrászteszszin, 1 evőkanál vaníliás pudingpor, 1 csomag vaníliás cukrot, 2 evőkanál porcukor.

BERECZKI MÁTÉ MUNKÁSSÁGA

Bereczki Máté 1824. szeptember 22-én született Romhányban, Bagyinszki András kőfaragó mester és Balázs Katalin első gyermekeként. Cselekvő résztvevője volt az 1848/49-es forradalomnak, melynek leverése után és a világosi fegyverletétel következtében bujdosni kényszerült hazájában. Bujdosása alatt számtalan helyen megfordult az országban, így jutva el a dél-alföldi pusztaságba is, ahol megismerte Sármezey Antal kovácsházi állami földbérlőt. Hozzájuk szegődött házitanítónak. Itt a tanítás mellett lehetőséget kapott egy gyümölcsöskert kezelésére is, kezdetben ugyan csak 5 holdnyi területen Mezőkovácsháza határában. És bár mostohák voltak a körülményei, felismerve a gyümölcsösök gazdasági szükségességét, elszántan vallotta, hogy segít hazánknek e területet a fejlett európai országok színvonalára emelni. Szaklapokban közreadott írásaival, hatalmas levelezéseivel teremtette meg a magyar pomológiát.

Elhatározta, hogy gyümölcsöskertet hoz létre a „semi-gyümölcs” földjén, az Alföld távoli szegletében. Az 1860-as évek közepén levelezés útján kapcsolatot teremtett híres belga, német, francia pomológusokkal, faiskolákkal, kertészeti egyesületekkel. A fákról, évről-évre pontos leírást és rajzot készített, a változásokat pedig lejegyezte. 3000 gyümölcsfafajtát a világ akkor nyilván tartott 15 ezeréből kitermelt, azonban csak 1126 fajtát írt le részletesen vagy röviden, amelyeket könyvében bő terjedelmében meg is ismertetett. Művének címe: Gyümölcsészeti vázlatok. Az 1880-as évek végétől gyümölcsösének $\frac{3}{4}$ részét áttelepítette Kunágotára, és ott folytatta munkáját. Egészségi állapota egyre romlott, és egy meghűléses tüdőgyulladás következtében 1895. december 9-én elhunyt.

Bereczki minden vagyonát a Sármezey családra és a Királyi Magyar Természettudományi Társulatra hagyta. Kunágotán nyugszik a település temetőjében. A magyar nemzet és a kertészeti tudomány nem felejtette el: Romhányban és Mezőkovácsházán emlékoszlop, Kunágotán és a Corvinus Egyetem Budai Karok Botanikus kertjében mellszobra, valamint iskolák és szervezetek őrzik emlékét.

KOVÁCSHÁZI PAPRIKA

Mezőkovácsháza első lakói kertészek, azon belül is dohánytermelő kertészek voltak. A lakosság túlnyomó része az 1800-as évek második felében már a gabonafélék mellett a különböző ipari növények termesztésével kezdett el foglalkozni, de számottevően a cukorrépa és a cirok termesztése volt a jellemző. Volt azonban egy-két család, akik kis kertészetükben más növények mellett kovácsházi paprikát is termeltek a piacra. Valószínűleg ők nemesítették ki, innen hordták a környező községek és városok piacaira eladni. Mivel kovácsháziak árulták, a paprika is kovácsházi lett. A kovácsházi paprikát Aradi, Polomszki, Hatvani paprikának is nevezik.

Szakleírása:

A növény jellemzői:

- átlagos bokormagassága: 50-70 cm,
- levélmérete: nagy,
- levélszíne: sötétzöld,
- növekedési típusa: fa, felfelé törő, szilárd,
- szártag hosszúsága: hosszú.

A termés jellemzői:

- termés hossza: 12-14 cm,
- legnagyobb átmérő: 2,5-3 cm,
- húsvastagsága: 2-3 mm,
- héjvastagsága: 50-80 mikron,
- bogyó átlagsúlya: 23-30 gramm,
- termésszín gazdasági éretten: közép zöld,
- biológiai éretten: kárminvörös,
- alak, felület: hosszú, hegyes, enyhén bordázott,
- íze: közepesen csípős,
- termés állása: felálló.

VÁROSKÖZPONT KÖZTÉRI SZOBRAI

Mezőkovácsháza nem sok köztéri szoborral, emlékművel rendelkezik, de a városközpontban több megőrzésre méltó alkotás található.

Történelmi Emléksétány

A Kalocsa Róza Művelődési Központ és a régi mozi előtt kialakított robbantott bazalt kőoszlopokon elhelyezett emléktáblák örökítik meg a város történetének jeles eseményeit és kiemelkedő személyiségeit.

Táblái:

1. Bereczki Máté
2. Az 1956-os forradalom áldozatainak emlékére
3. A Magyar Köztársaság kikiáltásának 10. évfordulója tiszteletére
4. Mezőkovácsháza közigazgatási központ
5. A középkori Kovácsháza emlékére
6. Az újratelepítés emlékére
7. Kalocsa Róza
8. Balás Gyula néptanító emlékére
9. Millecentenáriumi emléktábla

Csanád vezér szobra

Széri-Varga Géza szobrászművész alkotása. A millennium tiszteletére állíttatta a város önkormányzata, amely 2000. augusztus 20-án került felavatásra.

I. világháborús emlékmű

Felavatásának és építésének ideje ismeretlen. A talapzaton ez olvasható: Terv: Müller I. építész. Az emlékmű négyszög alapú csonka gúla alakú oszlop, tetején kettős kereszttel.

Anyaga szürke beton.

II. világháborús emlékmű

A női alakot ábrázoló carrarai márványszobor Corvus-Kora Róbert képzőművész alkotása.

A szobor civil kezdeményezés eredményeként - a II. világháborúban elhunyt katonák hozzátartozói adakoztak szeretteik emlékének megőrkítésére - 1993-ban került felállításra. A II. világháborúban 128 mezőkovácsházi és 37 reformátuskovácsházi katona esett áldozatul.

JANKÓ MIHÁLYNÉ MUNKÁSSÁGA

Jankó Mihályné 1943-ban született Makón. Nagybányeseken élt, 1968-ban költözött Mezőkovácsházára. Itt került kapcsolatba Balda Mihálynéval, aki bevezette őt a népi díszítőművészet rejtelseibe. Beiratkozott a Békéscsabán szervezett hímző szakkör vezetői tanfolyamra, megismerkedett a különböző tájegységek hímző kultúrájával, öltéstechnikáival. Aktív, alkotó tagja lett a helyi szakkörnek. 1987-ben sikeresen végezte el a tanfolyamot, akkor lett tagja a Békés Megyei Népművészeti Egyesületnek is. Számtalan sikert ért el hímzéseivel különböző országos népművészeti pályázatokon szakkeretekben, illetve egyéni pályázóként is. Sokrétű, odaadó munkáját az egyesület „*Békés Megye Népművészetéért*” kitüntetéssel jutalmazta 2001-ben.

Hozzáértő szakmai munkájának, közösségépítő erejének köszönhetően 2012-ben ő vehette át a stafétabotot Balda Mihálynétól, a hímző szakkör korábbi vezetőjétől.

Alkotó tevékenységét, közösségi munkáját *Polgármesteri Elismerő Oklevéllel* ismerte el városunk vezetése 2014-ben.

2015 júniusától a Népi Iparművészeti Tanács határozata alapján, a kiemelkedő szakmai tevékenység elismeréséül a „*Népi Iparművész*” cím használatára jogosult.

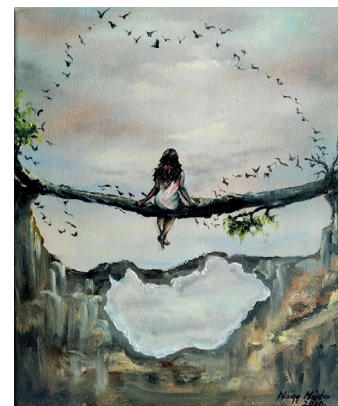

NAGY MÁRTA MUNKÁSSÁGA

Nagy Márta, leánykori nevén Kintner Márta 1970. február 7-én született Mezőhegyesen, szülei, Kintner János és Gönczöl Gizella hatodik gyermekeként. Születésétől Magyarbánhegyesen élt. Már kisgyermekként érdeklődött a művészet iránt, hiszen nagyon szerette a rajzórákat és a képzőművészeti szakköröket. Azonban az általános iskolai tanulmányai befejeztével nem kamatoztatta ez irányú érdeklődését. 2000-ben költözött Mezőkovácsházára, ahol hét évig az Oázis ABC-ben dolgozott, ám

súlyos betegsége következtében, mely során gerincműtétre is sor került, rokkantnyugdíjas lett. Ekkor határozta el, hogy régi álmát valóra váltva próbára teszi magát a festészetben. Nem tanulta, de elhivatott volt és addig festett, amíg szépnek nem látta műveit. Első olajfestménye 2013. január 27-én készült, azóta pedig számtalan gyönyörű munka került ki a kezei közül. Napjainkra már számtalan kiállításon megjelentek művei, amelyek száma azóta is folyamatosan nő.

Az elmúlt években számtalan elismeréssel méltányolták szakmai munkásságát. 2018 augusztusában *Polgármesteri Elismerő Oklevél*ben részesült, ugyanez év novemberében pedig a gyulai *Posta Galéria Aranyecset díjban* részesítette. 2020 őszén a *FÉSZEK Irodalmi és Művészeti Kör* irodalmi és képzőművészeti pályázatán, *képzőművészet-festmény kategóriában* osztott *I. díjat* kapott. Legutóbbi elismeréseként a *Magyar Alkotók Nemzetközi Egyesülete* által kiírt *Trianon pályázatán festmény-kategóriában* a Trianon című olajfestményével *Aranypalette díjban* részesült.

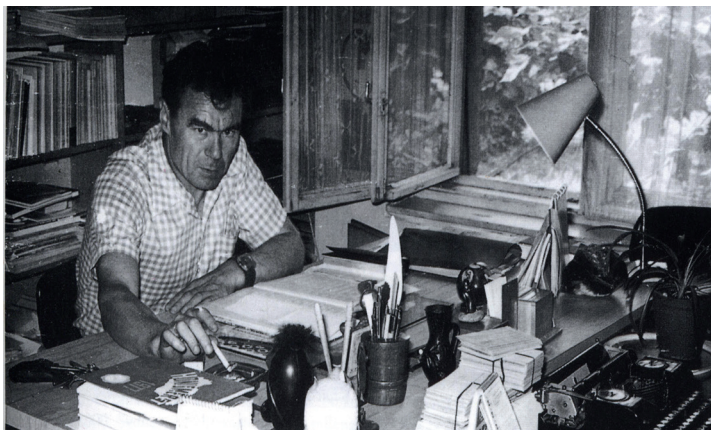

KALOCSA RÓZA MUNKÁSSÁGA

Kalocsa Róza 1838. február 5-én született az akkor még Csanád megyei Kovácsházán Kalocsa Mihály és Vörös Krisztina lányaként. Édesapja tanító volt és az apja által vezetett iskolában tanult 11 éves koráig. Tanulmányait Aradon folytatta, majd tanítói oklevelet szerzett. Pesten négy évig volt nevelő, majd a Pesti Evangélikus Református Felsőbb Leányiskola igazgatónője lett. 1875-től 1893-ig, mint igazgató-tanító működött Szatmáron, Újpesten, Somorján és Cegléden.

1893-tól 1901-ig Debrecenben az Evangélikus Református Felsőbb Leányiskola kollégiumának igazgatója volt. Pedagógiai munkásságának hallatlan nagy érdeme, hogy a nőnevelőkbe ő vezette be és honosította meg a magyar nyelv rendszeres tanítását. A pedagógia mellett írással is foglalkozott. Írásai a Családi Kör, a Hölgyfutár, a Gyermeklapok, a Koszorú, a Kertész gazda, a Szamos, a Szatmár, az Ország Világ, a Protestáns Új Képes Napló, a Debreceni Reggeli Újság című lapokban jelentek meg rendszeresen. Több kötetnyi mesét, színdarabot, nyelvkönyvet, verset, szépirodalmi elbeszélést, regényt írt, melyek meg is jelentek. Jelentősek a francia fordításai és a nyelvkönyvei is. Mindezek mellett illemtannal is foglalkozott, melyről könyvet is írt. Több kötete jelent meg volapük világnyelv (mesterséges nyelv) nyelvtanáról, annak tanulási, tanítási módszereiről. Az iskolában magyar nyelvet, történelmet, németet, francia nyelvet, gazdaságtant, egészségtant tanított és ő volt a női kézimunkák „fővezetője”. Művei általában írói álneveken jelentek meg, így például írt: Clió, Kardos Pál, Kovácsházi László, Nagy Lajos, Róza néni, Tanító néni, Szegedi Nagy Sándor, Szegedi Nagy Lajos álneveken.

Mint özv. Márkus Elekné halt meg gyermektelenül, szegényen, 1901. február 16-án. Végso nyugalomra a debreceni Kossuth utcai temetőben helyezték el.

BALOGH GYÖRGY MUNKÁSSÁGA

1934. április 20-án született Mezőkovácsházán. Szülei szegényparasztok voltak, édesapja egy hold földön gazdálkodott, s emellett pályamunkásként dolgozott.

Az általános iskola elvégzése után az állam által biztosított ösztöndíj segítségével elvégezte a csongrádi Batsányi János Gimnáziumot, ahol megszerezte az érettségit. A középiskola elvégzését követően a mezőkovácsházi könyvtárban kezdett el dolgozni. 1959-ben középfokú könyvtárosi oklevelet szerzett az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ vizsgabizottsága előtt. 1970-ben kinevezték a mezőkovácsházi járás könyvtárigazgatójának. 1964-1975 között a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat járási titkára volt, de ezen kívül a Hazafias Népfront járási elnökhelyetteseként is tevékenykedett.

Létrehozta és működtette a honismereti-helytörténeti bázisközpontot, majd 1981-ben ugyanezen a néven megalapította a Helytörténeti - Honismereti Szakkört, melyet élete végéig szívügyeként tekintett. Az ő nevéhez

fűződik könyvtárunk helytörténeti gyűjteményének kialakítása is. Szerette az irodalmat is, mely szeretetét jól tükrözi „Szűkebb hazánkról” szóló antológiája. Honismereti - helytörténeti írásait rendszeresen publikálta a helyi és megyei lapokban. Mezőkovácsháza sporttörténetét négy részben jelentette meg a Békés Megyei Népszórában. De alapító tagja volt a Mezőkovácsházi Figyelő című helyi lapnak is. Az MKE Békés Megyei Szervezetének az elnöke volt. Több esetben kitüntetéssel jutalmazták munkáját, így 1971-ben a *Szocialista Kultúráért*, 1979-ben a *Mezőkovácsházi Nagyközségért*, 1986-ban az *Ifjúságért Érdemérmét* kapott, szintén ebben az évben *Településfejlesztő Társadalmi Munkáért, Kiváló Társadalmi Munkáért* megnevezésű kitüntetésekkel ismerték el tevékenységét.

Balogh György 1994. április 26-án hirtelen hunyt el. Halála után meghatározó kulturális tevékenysége elismerésül posztumusz „Mezőkovácsháza Városért” kitüntetést adott számára a város vezetősége, melyet lánya vett át.

ZÖLDNÉ IMRE ÉVA MUNKÁSSÁGA

Zöldné Imre Éva életútja Magyarbánhegyesen kezdődött. A Hunyadi János Gimnázium elvégzése után a biológia-földrajz szakos diplomáját a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán szerezte. Gyermekkorában mindenféle kézműves tevékenység érdekelte: faragott, festett, rajzolt, gyurmázott, hímzett, kötött, főként nagymamája és ezermester édesapja motiválására. A tanári hivatás gyakorlása mellett a szabadidejében készített alkotásait

önálló kiállítás formájában Mezőkovácsházán, Békéscsabán, Mezőhegyesen, Nagykamaráson, Aradon mutatta be. Válását követően költözött Mezőkovácsházára, lakhelye és munkahelye is ide kötötte 2008-ig. Évekig dolgozott Szakálné Koltai Klárával, az általa korongozott kerámiákat festette, díszítette. Második házassága kétlakiává tette, férje révén ma már erős szálak fűzik Erdélyhez, a Gyergyói-medencéhez. Az évek múlásával újabb technikákkal ismerkedett meg, így: a selyemfestéssel, a filccel és a tussal rajzolással, az akrillal és az akvarellal festéssel, a krétarajzzal és az üvegfestéssel.

Zöldné Imre Éva munkássága példaként szolgál a következő Szőnyi István idézetre:

„Látnunk kell, hogy a művészetben nem az iskola, nem a gyakorlat, nem a technika, nem az eltanulható módszer a fontos, hanem kizárólag az egyéniség. Egyedül ez képes arra, hogy újat, mást, az eddigiektől eltérőt alakítson.”

BARBI ZSOLT MUNKÁSSÁGA

Barbi Zsolt 1975. december 23-án született Mezőhegyesen, ahol 24 éves koráig élt. 1999 tavaszán Mezőkovácsházára házasodott, itt alapított családot. Polgári foglalkozása szakács. Hobbija és hivatása ugyanaz, mert imád főzni. A lakodalmak hangulatát azonban már gyermekkorában megszerette, hiszen a szüleivel sok ilyen eseményen megfordult, ahol őt mindig magával ragadta az a forgatag, aminek a menete, forgatókönyve még nem volt világos számára, csak egyszerűen élvezte és jól érezte magát benne. 1998. február 3-án vezette le és szervezte meg az első lagziját. Munka mellett, hobbi szinten kezdte a vőfélykedést, amely mára már annyira kinőtte magát, hogy hivatássá vált. Legfőképpen Békés megyében munkálkodik, de bejárta már az egész országot, ezenkívül eljutott a határokon túlra is, így például járt már Szerbiában, Olaszországban és Romániában is. Baráti felkérésre többször részt vett a Hagyományörző Nemzetközi Csorvási Lakodalmas Fesztiválokon, ahol 2009-ben elnyerte a *Nemzetközi Vőfély díjat*. 2017-ben

a *Békés Megyei Jótékonyági Wedding Gálán* a megye legkedveltebb szolgáltatójává választották, 2018-ban a szakmai szavazatok alapján pedig a megye legjobb vőfélyének szavazták meg, míg közönség szavazatai által második alkalommal *Békés megye legkedveltebb szolgáltatója* lett A Kovácsházi Lakodalmas Napok kitalálója és főszervezője, melyet hagyományörzés céljából két alkalommal sikeresen megvalósított. Húsz év elteltével, 2018. június 9-én az 500. lakodalmát vezényelhette le, mely kellően bizonyítja, hogy nagyon szereti, amit csinál. Jövőjét tekintve, amíg bírja, szeretné csinálni, nem szeretné abbahagyni.

Vőfély nélkül ma sincs igazi lakodalom, mivel ő az egész hagyományos menyegzői ünnepség rendezője, mozgatórugója, az általa elmondott rigmusok, versek viszik előre a nász menetét, s egyúttal jókedvben tartják a vendégsereget.

„Az esküvő nemcsak egy papír, hanem egy döntés. Egy döntés, hogy mostantól, ha valami nem úgy alakul, ha valami nem tetszik, akkor nem válunk, hanem alakítunk és alakulunk. És a hit, hogy valakiért megéri.”

Kormos Anett

Balda Mihályné Aranykoszorú Életmű-díjas, Békés Megye Népművészetéért Életfa-díjas népi iparművész hagyományörző munkássága példaértékű a népi díszítőművészet területén nemcsak Mezőkovácsházán, hanem a megyében is. 1929-ben született Kevermesen Kotroczó Mária Magdolna néven. A hímzéssel, szövés-sel már gyermekkorában foglalkozott az akkori oktatási rendszernek köszönhetően. A népművészet iránti szeretete élete végéig tartott.

1948-ban férjével Mezőkovácsházára költözött. Az 1960-as években virágzó díszítőművészeti mozgalomba Balda Mihályné az elsők között kapcsolódott be. Békéscsabán szervezett hímző szakkörvezető tanfolyamon tanulta a néprajzot, mintaszerkesztést, hímzés módokat, mindent, amit a magyar népi hímző művészetről tudni kell. 1974-től Végegyházán szakkörvezetőként felnőtteket és gyermekeket tanított. Mezőkovácsházán 1978-tól vezette a Díszítőművészeti Szakkört 2012-ig. 34 éven át fáradsa-

atlanul tervezett, drukkolt, mutatta az öltéstechnikákat, tanította a mintaszerkesztést. Számtalan sikert ért el országos pályázatokon egyénileg illetve az általa vezetett szakkör munkáival is.

A Békés Megyei Hímző Stúdió tagjaként 1983-ban és 1987-ben a legrangosabb elismerésben részesült, *Gránátalma-díjat* kapott. 1989-ben elnyerte a *Népi Iparművész* címet.

Városunk 1996-ban „*Mezőkovácsháza Városért*” emléklappal ismerte el munkásságát. Alapító tagja volt a Békés Megyei Népművészeti Egyesületnek, melynek vezetősége 2000-ben „*Békés Megye Népművészetéért*” kitüntetéssel jutalmazta kiemelkedő szakmai tevékenységét.

2007. augusztus 20-án a Népművészeti Egyesületek Szövetségétől *Aranykoszorú Életmű-díjat* kapott, melyet az évtizedeken át kimagasló értékteremtő munkát végző alkotó érdemelhet ki. A népművészek körében ez az egyik legrangosabb kitüntető cím.

A „*Békés Megye Népművészetéért Életfa-díjat*” 2010-ben adományozta Balda Mihálynénak a Békés Megyei Népművészeti Egyesület.

2015 áprilisában hunyt el Magdi néni, de szellemisége, példaértékű alkotó munkájának eredménye tovább él.

A társulat több évtizede része Mezőkovácsháza közösségi és kulturális életének, a városi rendezvények, ünnepek, fesztiválok elképzelhetetlenek a fellépéseik nélkül. A DUMA'SZÍNHÁZ története 1991-től datálódik, amikor a Városi Művelődési Központ égisze alatt Duma Zsolt egyetemistaként létrehozott egy amatőr színjátszó csoportot, *Crazy Theatrum* néven. Így lett Mezőkovácsháza városának egy önálló, gyermekeket, gimnazistákat, sőt még felnőtteket is foglalkoztató amatőr színjátszó csoportja, amely 2002 őszétől *DUMA'SZÍNHÁZ* néven folytatta színházi tevékenységét.

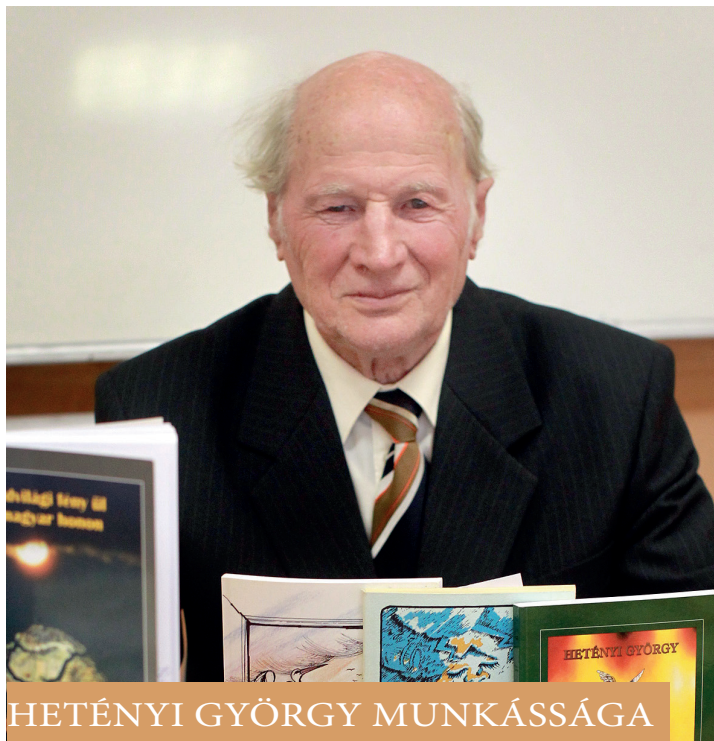
A theatrum elért eredményei alapján a Zenés Ifjúsági Színpadok Országos Fesztiválja, a Scherzo legsikeresebb szereplője. A társulat eddig több mint 50 szakmai díjat nyert az említett fesztiválon, és ebből ötször kapták meg a legrangosabb elismerést, az „*ABSZOLUTÓRIUM*”-ot, ami a diák- és a felnőtt szakmai bírálóbizottság egybehangzó véleménye alapján jár a legjobb produkciónak. Ezek mellett számtalan első díj és egyéni külön díj boldog tulajdonosai, 2008-ban pedig a Magyar Látványtánc

Sportszövetség országos bajnokságán elért eredményük alapján *Magyarország show-tánc bajnokai* lettek. A DUMA'SZÍNHÁZ tagjainak névsorában rendre szerepel több tehetséges fiatal, akik ma már elismert művészek. Közülük kiemelkedik a *Sztankay István – díjas Kovalik Ágnes* színművésznő, (a budapesti József Attila Színház társulatának tagja), *Tóth Angelika* színművésznő (a budapesti Madách Színház társulatának tagja), *Király Adrián*, színész, szinkronszínész (a *Tesla Teátrum* társulatának tagja), *Frajsták Norbert* táncművész, aki az *Attraction Black Light Theatre* látványszínház tagjaként megnyerte a *Britain's Got Talent* angol tehetségkutatót 2013-ban. Magas színvonalú szakmai munkájukat 1999-ben „*Mezőkovácsháza Városért*” emléklappal, valamint „*Békés Megyéért*” kitüntető díjjal ismerték el.

2014-ben „Magyar Színház és Filmművészet” kategóriában kiérdemelték a *Békés Megyei PRIMA* díjat, majd 2015-ben „Együttműködési megállapodás” született Békés Megye Képviselő-testületével a megye kulturális fejlődése, a művészeti értékek megőrzése érdekében. *Duma Zsolt a 2018-as év Bonis Bona – A nemzet tehetségeiért díjazottja* lett dráma és tánc, színjáték területen.

A Duma'Színház egy amatőr színház, professzionális művészi előadásokkal és értékekkel.

A Duma'Színház a megye kulturális életében kiemelt értékalotóként, az előadóművészet egyik zászlós hajójaként beke-rült a Békés megyei Értéktárba.

HETÉNYI GYÖRGY MUNKÁSSÁGA

Hetényi György 1924. február 7-én született Hetényi József és Márton Mária harmadik gyermekeként Medgyesbodzáson. Családja egy egyszerű dohánykertész család volt. A polgári iskolát Battonyán végezte el, míg a gimnáziumi éveit Makón töltötte, majd 1963-ban Békéscsabán pénzügyi és számviteli szakképzettséget szerzett. A második világháborúban katonai szolgálatot teljesített, mely során fogságba került, de a fogságból szerencsésen hazaérkezett. 1948. szeptember 4-én kötött házasságot Kovács Máriával. 1989-től, nyugdíjba vonulásától tevékenyen foglalkozott írással. 1993-tól a Békés Megyei Körös Irodalmi Körnek, 1999-től a Magyar Írószövetségnek, 2000-tól a debreceni székhelyű Népi Írók Szö-

vetségének is tagja volt, majd 2013-tól a nyíregyházi Kulturális Magyar Szalon tagjaként is tevékenykedett.

Könyveit saját költségén adatta ki.

Művei: *Eső májusban* (1989), *Hársfa dala* (1991), *Nap sugarait gyűjtöm* (1994), *Tiszta ég alatt* (1995), *Hazám-ba, ha megyek* (1998), *Harmadik évezred felé* (2000), *Turul madár szárnyán* (2002), *A Kárpátok alatt* (2005), *Magyarok Európa közepén!* (2007), *Tövissek és virágok* (2009), *Holdvilági fény ül a magyar honon* (2012), *94 lépés* (2018).

Kezdeményezte a Csanád Vezér szobor felállítását. Az ő javaslatára vette fel az általános iskola a Csanád Vezér nevet. A „Mezőkovácsháza Jövőjéért Közalapítvány” kuratóriumi tagjaként Széri-Varga Géza szobrászművész alkotásának felavatásáig tevékenykedett. A II. világháborús emlékmű felállításának egyik koordinátora volt. Balogh György könyvtárigazgatóval a helytörténeti szakkör alapító tagja volt, részese volt a község helytörténetének felkutatásában, összegyűjtésében, feldolgozásában.

2014 augusztusában a város kulturális életét meghatározó, maradandó értékű, megbecsülést kiváltó tevékenységéért a legmagasabb helyi kitüntetést, a „*Mezőkovácsháza Díszpolgára*” címet adományozta Hetényi György kortárs költőnek Mezőkovácsháza Város Képviselő-testülete.

Életének 95. évében 2018. június 24-én hunyt el.

DUNAINÉ PSZOTA MÁRIA MUNKÁSSÁGA

Dunainé Pszota Mária 1954. március 13-án született Békéscsabán. Általános és középiskolai tanulmányait követően Budapesten a HoSiMinh Tanárképző Főiskolán tanult, ahol népművelő és pedagógiai szakos tanárképzést kapott. Később Kaposváron elvégezte a szövőszakör vezetői, a bábcsoport vezetői, majd Budapesten a népi játszóház vezetői, a népi játék és kismesterség oktatói tanfolyamokat. 1988 áprilisában visszaköltözött Békés megyébe és a Mezőkovácsházi Városi Művelődési Központban tevékenykedett 23 évig, mint népművelő. Az 1990-es évektől, amikor a gyermek – és ifjúsági közművelődéssel foglalkozott, szakkörök, klubok létrehozását kezdeményezte, illetve menedzselte. Nevéhez fűződik több művészeti gyermekszakkör alapítása, többek között a „Mütyür” Szakkör elindítása, emellett rendszeresen vezetett játszóházakat is. Mindezek felül segédkezett a *Crazy Theatrum*-ban, majd későbbiekben a *DUMA* Színház munkájában is.

Vezetésével alakult meg 2018. november 6-án - 43 alapító taggal - a Kovácsházi Kézműves Kör. Önálló szövő alkotóként is elismert szakember volt. 2006-ban a *X. Országos Textiles Konferencia* „Ágy és környezete” elnevezésű pályázaton három darabos kollekciójával a *II. díjat* nyerte el, majd 2010-ben a *XII. Országos Textiles Konferencián* és pályázaton *különdíjat* kapott. A *XIV. Országos Textiles Konferencia* „Gyapjú a magyar textilkultúrában” című pályázatán kiemelkedő alkotásai által *arany díjban* részesült. Az elmúlt 25 évben munkái több mint 500 helyen megfordultak, belföldön és külföldön egyaránt. Munkáját a Békés Megyei Népművészeti Egyesület 1999-ben „*Békés Megye Népművészetéért*” kitüntetéssel ismerte el, majd 2010-ben „*Mezőkovácsháza Város Szolgálatáért*” elismerést kapott a várostól, majd ugyanez évben a Minisztérium *Wlassics Gyula-díjjal* méltányolta munkásságát. 2016-ban a *Jövő Nemzedék Tanításáért-díjat* kapta meg a Békés Megyei Népművészeti Egyesület elismeréseként, 2019-ben pedig a Budai Várban tartott Mesterségek Ünnepeén *Király Zsiga-díjat* vehetett át, melyet az évtizedek óta végzett áldozatos közösség szervezői tevékenységének elismerésül ítéltek oda neki.

Dunainé Pszota Mária városunk jelenkori népművészetének egyik legjelentősebb és legelismertebb alkotója 2020-ban hunyt el. Pótolhatatlan űrt hagyva városunk kulturális, művészeti életében.

KMETYKÓ GYULÁNÉ MUNKÁSSÁGA

Kmetykó Gyuláné 1939. január 28-án született Gyulán. Mezőkovácsházára férjhezmenetele után került. Tanítói diplomáját 1968-ban szerezte meg, majd 1975-ben biológia-földrajz szakon tanári diplomát szerzett. Nyugdíjba vonulása alkalmából a Mezőkovácsházi Hunyadi János Gimnáziumért és Szakközépiskoláért Alapítvány kuratóriuma **HUNYADI DÍJ**-at adományozott neki több éves kimagasló pedagógusi munkájáért.

Gépi hímzéssel már aktív pedagógusként is foglalkozott. A népi kézműves mesterségekkel „csak” nyugdíjba vonulása után kezdett el behatóbban foglalkozni. Auto-didakta módon tanult meg nagyon-nagyon sok mesterséget, technikát. Alkotásaival 1998-tól vesz részt kiállításokon és pályázatokon.

2001-ben a Mezőkovácsháza várossá nyilvánításának 15. évfordulója alkalmából tartott ünnepségen „**Mezőkovácsháza Városért**” emléklapketet vehetett át.

2000-ben a **VIII. Országos Népművészeti Kiállításon a Színfű csoporttal arany fokozatban részesült.**

A 2004-ben megrendezésre került **IX. Országos Textiles**

Konferencián II. díjjal jutalmazták az „**Asztal és környezete**” hímzés kategóriában kiállított alkotását.

2005-ben a **XIV. Országos Népművészeti Kiállításon** „**Asztal és környezete**” kategóriában nyújtott kiemelkedő teljesítményét **Bronz Oklevéllel díjazta** a kiállítás bírálóbizottsága.

2006-ban a **X. Országos Textiles Konferencián** „**Ágy és környezete**” kategóriában **III. díjat** ért el.

A 2008-ban megrendezett **XI. Országos Textiles Konferencián** „**Esküvő és lakodalom textíliái**” kategóriában csoportos díjazásban **II. díjat** értek el a **Díszítőművészeti Szakkörrel.**

2004-ben megkapta a „**Békés Megye Népművészetéért**” kitüntetést. A Békés Megyei Népművészeti Egyesület 2016-ban pedig „**Békés Megye Népművészetéért Életfadíjat**” adományozott neki.

Alapító tagja a Kovácsházi Kézműves Körnek, számtalan program aktív közreműködője.

DUMA GYÖRGYNÉ MUNKÁSSÁGA

Duma Györgyné 1945. július 10-én született Kaszapere-n. Az általános iskolát követően tanulmányait a Hunyadi János Gimnáziumban folytatta, itt érettségizett. Szívéhez mindig közel állt a kézimunkázás, a kötés, a horgolás, a hímzés.

Szívesen vett részt a Művelődési Házban működő Díszítőművészeti Szakkör foglalkozásain. A fia által vezetett színjátszó társulat jelmezeinek varrásában készségesen nyújt segítséget. Azóta már számtalan előadás jelmezei az ő keze munkáját dicsérik.

A Foltvarró Szakkör 2007-ben nyolc-tíz alapító taggal jött létre a Kalocsa Róza Művelődési Központban. Lelkesedése, kitartása, szakmai képessége egy rendkívül összetartó közösséget hozott létre. A szakkör munkáit kiállításokon mutatják be, több meghívásnak is eleget tettek a közeli településeken: Tótkomlóson, Eleken, Lőkősházán, Kétegyházán, Kaszapere-n. A kiállítások szervezését is ő koordinálja.

Az új technikák megtanulására, illetve másokkal való megismertetésére közös varrásokon vesznek részt.

2016-ban egy kihívás részeként készítette el a *Challenge Quilt-365 takarót*, amely 365 blokkból, azon belül pedig 11073 darabból áll. Duma Györgynét Mezőkovácsháza város közösségi és kulturális életében végzett kiemelkedő tevékenységéért, méltó közművelődési és civil segítő munkájáért 2013-ban *Polgármesteri Elismerő Oklevéllel*, 2017-ben a *Magyar Kultúra Napján Oklevéllel* jutalmazta a város önkormányzata.

„MUTASD MAGAD DÉL-BÉKÉSI KISTÉRSÉGI
AMATŐR MŰVÉSZETI RENDEZVÉNYSOROZAT”

A mezőkovácsházi járás 18 településéről a kulturális intézmények közművelődési szakembereinek, közművelődési célú civil szervezetek képviselőinek, továbbá a könyvtárosok és a polgármesteri hivatalok kulturális ügyekben illetékes köztisztviselőinek bevonásával 2007. november 13-án 28 fővel alakult meg a Dél-Békési Kistérség Közkincs Kerekasztala. Közös elhatározás alapján a kerekasztal szakmai lebonyolítója a Mezőkovácsházi Művelődési Központ lett. A tagok ösztönzésére a Kerekasztal harmadik ciklusának évében „*Mutasd Magad Dél-Békés*” címmel pályázatot nyújtott be a Mezőkovácsházi Művelődési Központ az akkori szakminisztériumhoz, melynek célja az egész térséget átfogó amatőr kulturális rendezvénysorozat létrehozása volt. A pályázat elnyerésével a kistérség kiemelt eseményeként, 2010-ben először valósulhatott meg egy olyan komplex

kulturális programsorozat, amely a dél-békési kistérség amatőr művészeti csoportjai, közösségei és egyéni alkotói számára bemutatkozási és megmérettetési alkalmat, lehetőséget biztosít azóta is. A járás kulturális értékeit bemutató, felvonultató eseménysor sikeresnek bizonyul. Az események szervezésének, lebonyolításának koordinátora Kalocsa Róza Művelődési Központ. Az elmúlt kilenc év alatt a járás **18 településéről 14 kapcsolódott** a programhoz, amelynek keretében **46 elődöntőn 1219 produkcióban 4528 fellépő mutatkozott be**, akik között a **szakmai zsűri 243 arany, 309 ezüst és 311 bronzminősítést ítélt oda**. Az eseményeket záró **Százszorszép Gálán** – mely a kistérség legszínvonalasabb kulturális értékeit felvonultató bemutatója – **304 produkcióban 1294-en léptek fel**.

MELLÉKLETEK

Mezőkovácsháza és környéke élővilága 5. old.:

- Kiállítás -

Rajta erdő és Száraz-ér élővilága

Erdő és vadgazdálkodás

Közelünkben élő állatok

„Tájház 7. old.: - *Helyiségei* -

Terasz

Konyha

Szoba

Tiszta szoba

Kemence

Dolgozószoba

Kisboldogasszony Plébáni Katolikus Templom 8. old.:

- ÁRPÁDHÁZI BOLDOG MARGIT TISZTELETÉRE -

- Ólomüveg ablak -

Mezőkovácsházi Református templom 9. old.:

- Református templom 1899-ben -

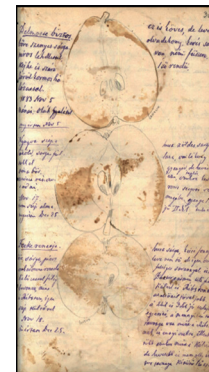

„Mézeskalácskészítő hagyományörzők” 14. old.:

- Munkáik -

Bereczki Máté 16. old.: - Szélrajzok -

Balda Mihályné 25. old.: - *Alkotásai* -

Békés megyei
szűrhímzéses papi stóla

Orosházi
szalán varrott

Országos arany minősítéssel díjazott
úri hímzéssel díszített alkotásai.

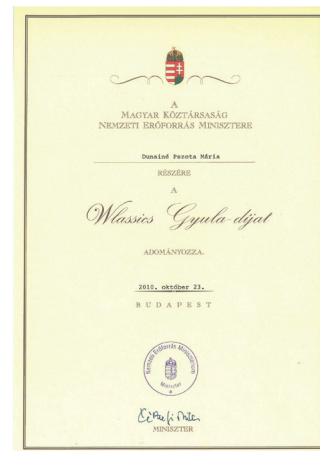
Hetényi György 27. old.: - *Könyvei* -

Dunainé Pszota Mária 28. old.: - *Díjai* -

„Gyapjú a magyar
textilkultúrában”

Wlassics Gyula-díj

A kiadvány megjelenését támogatta:

**Kiadja: Mezőkovácsházi Települési Értéktár
Lektorálta: Mucsi Tiborné
Kiadványterv és tördelés: Mezőkovácsházi Városi Könyvtár**